

Kisebbségben

Fenyeget, nagyon fenyeget bennünket a parlamenti diktatúra. Olyannyira a nyakunkon van, hogy szinte már a tarkónkon érezzük a lihegését. Legalábbis így látja az egyik kereszténydemokrata honatya, aki úgy két hete ezzel rémítette a Tisztelt Házat. A tirádája nagyon megtetszett az ellenzékhez közel álló napilapnak, mert nyomban másnap szalagcímben adta olvasótáborának a tudtára. Sápadt és meg is ijedt az újságvásárló, hogy nos, mi lesz itt akkor?

Tényleg, mi is lesz? A választó májusban leadta a voksát, és megalakult egy kétharmados kormánytöbbségű parlament. Nem vitás, ritka esemény ez még a bejáratott többségű demokráciákban is, de megesik. Rendszerint akkor, ha az ország elégedetlen korábbi, lejárt mandátumú kormányzatával, és biztos akar lenni a változásban. De mert a szavazatok törvényesek voltak, az eredmény kétségbevonhatatlan, senkinek sem jut eszébe sápítózni az ülésrend láttán. Még kevésbé arra gondolni, hogy az így kialakult parlamenti többség a diktatúra veszélyét hordja magában.

Dehát megszokhattuk, nálunk minden másképpen van. A politikai élet zömében abban merül ki, hogy néhány hivatásos közember a homlokára csap, kipattint az agyából egy-egy tetszetős ötletet, és fogalom válik belőle. Mint éppen ez a parlamenti diktatúra. Vagy még korábban az a zseniális elemzés, hogy a választásokat, igaz, a szocik nyerték meg, ha nagyon akarnák még egyedül is alakíthattak volna kormányt, de a nyakukba vették a liberálisokat. Akik három miniszterükkel most mindent uralnak, rákényszerítik elképzeléseiket a szegény többségekre.

Aztán jöttek a kétségtelenül összetákolt, nem kellően előkészített, hamariban előterjesztett törvényjavaslatok. Vitathatatlanul megvolt rá a készség, ha lehet, hatpárti egyeztetés után fogadtassák el őket, ne vádolhassa senki az új kormánytöbbséget azzal, hogy visszaél kétharmados fölényével, de valahogyan ez is kétbalkezesre sikerült. Nem volt meg hozzá sem a gyakorlat, sem a tapasztalat, hogy az ellenzék azért ellenzék, hogy tagadjon, kifogásoljon, módosítson, védje korábbi kormányzásának az igazát, ne fogadjon el sommás ítéleteket. És főként nem volt meg hozzá a türelem. Obstrukciónak bélyegeztetett, ha újabb és újabb érvek varázsoltattak elő a cilinderből, a törvényhozási procedúra elhúzódott, az opposíció élt minden törvényes eszközével. Mintha a mai kormánytábor egyszerre elfeledte volna egykori ellenzéki mivoltát, az általa alkalmazott módszereket, és ha kimerültnek vélte a vitalehetőséget, vak indulattal szavaztatott. Talán éppen ez a gyakorlat szülte a "parlamenti diktatúra" jelszavát, amely azonban így is, tetszetős mivoltában is igazságtalan.

De nézzünk kicsit még jobban a dolgok mélyére. A koalíció két pártja közül csaknem minden alkalommal az annyit kárhoztatott és egyeduralmi törekvésekkel vádolt liberálisok voltak azok, akik néha még a leglehetősebb helyzetekben is szorgalmazták a további hatpárti egyeztetést, sugalmazták a türelmet.

Tegyük hozzá nyomban, nem önzetlenül és nem teljesen érdek nélkül tették. Még ha jóakaróik őket állították is be a kormányzat domináló tényezőiként, hamar megérezték és fölfogták kisebbségi helyzetüket, ennek minden következményével együtt. Az első intő példa a nevezetes Horn Gyula—Pető Iván szóváltás volt a vagyongyarapodási adó bevezetéséről. Meglehet, csak rosszmájú politikai pletyka, de a magukat bennfenteseknek vélő jólértesültek szerint a nevezetes iváncsai beszéd elhangzása után a rádió és a televízió riportere nem teljesen önszántából kereste föl az SZDSZ elnökét, hogy miként reagál az elhangzottakra, és a

kormányzati munkában még járatlan liberális politikus állítólag "besétált az utcába". A népszerűnek tálalt ötlet rövid és sommás elutasításával nem éppen gyarapította pártja támogatóinak a tábort. Utána következett az önkormányzati választási törvény tervezete körül kialakult áldatlan és vég nélküli vitatkozás, amely újfent azt bizonyította, hogy — legalábbis a részletekben — nem mindenben földi egymást a két koalíciós párt álláspontja.

Ez azért is gyöngéje az SZDSZ-nek, mert minél jobban távolodik a párt a koalícióra áldását adó közgyűlésétől, annál jobban kiderül, hogy a kétségtelenül túlnyomó többség nem csitította el a kétségeket. A koalíció tény, ezen változtatni nem lehet, de elég erős és befolyásos a párton belül azoknak a tábora, akik változatlanul azt tartják, hogy talán mégis bölcsőbb lett volna a következő négy évre is megőrizni az ellenzéki pozíciót, készen állva az alternatív megoldásra. Végeredményben, még ha egy részletkérdésben is, az önkormányzati választások mikéntjében és megrendezésüknek a módjában fejtette is ki különvéleményét Tölgyessy Péter, ennek a nézetnek a jegyében általánosabb fölfogást tolmácsolt. Ezért volt legalábbis furcsa Pető Iván "antalli" reagálása. És még furcsább, azt követően, hogy **Eörsi István** "komcsizó" cikke a Népszabadságban, ha talán más megközelítésből is, lényegében ugyanennek a kételynek adott hangot.

E jelek összessége arra mutat, hogy szemben az ellenzék kezdeti propaganda-hadjáratával, az SZDSZ nemhogy domináló helyzetben nincs a kétpárti koalíción belül, hanem mindinkább kisebbségi állapotával kénytelen szembenézni.

Megmutatkozik ez abban is, hogy ugyancsak bennfentesnek vélt értesülések szerint, míg a közvéleményben az MSZP népszerűsége növekszik, állítólag messze túlvan már átütő választási eredményein is, addig az SZDSZ rokonszenvezőinek az aránya lassan ugyan, de zsugorodik. Ebben egyébként nincs is semmiféle konyhatitok, a lapokban közzétett intézeti fölmérések részleteikben is igazolni látszanak.

Ez még nem a koalíció válsága, még csak arra sem utal, hogy az együttműködés fogaskerekei csikorognának. Egyszerűen az érdekházasságban az érdekek ütköznek ki; semmi szükség vészharangokat kongatni, minden kormányban, amely koalíciós jellegű törvényszerűen így alakul. De ha az egyensúlyt fönn akarják tartani, a jeleket sem lehet figyelmen kívül hagyni.

Várkonyi Tibor